

2. Retningslinjer for mærkning af kulturarvsgenstande

Formål

Kulturarvsgenstande skal mærkes, således at de entydigt kan identificeres og sammenholdes med skriftlige, fotografiske og elektroniske oplysninger om de pågældende genstande. Se forhandlerlisten for beskrivelse af de nævnte produkter.

Anvisninger

Generelt:

- Mærkningen skal anbringes diskret, men alligevel være let at genfinde. Bogstaver og tal skal være tydeligt skrevet, således at de kan læses, også hvis der sker en delvis beskadigelse af mærkningen. Mærkningen skal desuden være holdbar under varierende opbevaringsforhold. Ved mærkning direkte på genstanden skal man sikre sig, at genstanden hverken beskadiges eller skæmmes.
- Retningslinjerne omfatter kun den traditionelle, skrevne mærkning og forholder sig ikke til mærkning af kulturarvsgenstande med stregkoder, mikrochips eller lignende.
- Det må være op til de enkelte institutioner selv at afgøre, om mærkningen udover muligheden for identifikation også skal tjene som sikring mod tyveri og derfor gøres irreversibel (ufjernelig). Der vil typisk være tale om stempler, permanent blæk, præg m.m.

Mærkning direkte på genstanden:

- Som hovedregel bør anvendes vandfast tegnetusch, der påføres med pensel eller pen. Om nødvendigt kan sugende materialer inden mærkningen stryges med lak fremstillet som en 10%'s opløsning af Paraloid B72® i 94-96% ethanol (sprit). Lakken kan evt. fremstilles af det lokale konserveringsværksted. For at beskytte mærkningen kan man overstryge med Paraloid B72. Bemærk, at penne kan ridse det materiale, man ønsker mærket.
- Det kan ikke anbefales at anvende filtpenne eller kuglepenne. De fleste blæktyper til disse penne er hverken lysægte eller vandfaste, og under alle omstændigheder er langtidsholdbarheden ikke kendt.
- Mærkning af papir (arkivalier, kunst på papir, bøger mv.), bør ske med en mellemløst blyant og med blød hånd. Det må frarådes at stemple, da stempelfarven med tiden kan arbejde sig gennem papiret. Hvis man ud fra et sikkerhedsmæssigt synspunkt alligevel ønsker at stemple, bør det ske langs kanten. Der kan ikke i øjeblikket anbefales en bestemt fabrikat af stempelblæk. I øvrigt skal man være opmærksom på, at mærkning med tusch, blæk o.l. kan besværliggøre enhver form for vandig behandling i forbindelse med konservering af papir.
- Ved valg af mærkningsmetode skal man også være opmærksom på, om mærkningen kan give anledning til problemer i forbindelse med senere kemiske eller andre analyser af materialet.
- Cd'er og DVD'er må kun mærkes i det klare område omkring centerhullet, fordi mærkning andre steder kan medvirke til at materialet

nedbrydes, således at data ikke kan hentes frem. Fonografvalser kan mærkes indvendig, især hvis der kun er en bærespiral til kontakt med dornen/mandrellen.

- Audiovisuelt materiale som f.eks. fonografvalser, cd'er og dvd'er må ikke mærkes direkte, da det kan medvirke til at materialet nedbrydes, således at data ikke kan hentes frem. Mærkning må derfor kun ske på emballagen.

Indirekte mærkning:

- Genstande, der enten er for små til mærkning eller består af materiale, der ikke umiddelbart lader sig mærke, kan forsynes med en mærkeseddel af syntetisk papir som f.eks. Neobond®, der foruden vand tåler organiske opløsningsmidler som ethanol. Registreringsnummeret og eventuelt andre oplysninger påføres med vandfast tegnetusch eller med blyant af passende hårdhed. Hvor det er muligt, bindes etiketten fast til genstanden med syntetisk tråd (polyestertråd).
- Ved mærkning af zoologiske og botaniske væskepræparater anvendes mærkesedler af syntetisk papir eller karton, hvorpå de ønskede oplysninger påføres med vandfast tusch eller specialblyant (All Stabilo 8008®). Eventuelt kan registreringsnummeret præges i papiret med en tang. Mærkesedlerne lægges ned ved præparaterne. Hvis glasset ikke umiddelbart kan åbnes igen, kan evt. nye oplysninger anføres uden på glasset med vandfast tusch, alternativt på en etiket, der påklæbes glasset (se nedenfor) eller bindes fast.
- Tekstiler, og evt. også skind og læder, kan mærkes på et fastsyet bændel, hvorpå indregistreringsnummeret er påført med vandfast tusch eller PILOT Permawash for Laundry Fine® (vandbaseret) af mærket Pilot.
- Geologiske genstande (bjergarter, fossiler og mineraler) kan mærkes som anført ovenfor med tusch, evt. understrøget med Paraloid B72®. I praksis foretages mærkningen ofte ved påklæbning af en lille etiket, hvorpå registreringsnummeret skrives med vandfast tegnetusch. Etiketten skal fremstilles af syntetisk papir og fastklæbes med Paraloid B72® (evt. i forhøjet koncentration). Efter tørring skal etiketten overstryges med samme lak.

Mærkning af emballage:

- Emballage (kartonæsker og lignende) kan mærkes med vandfast tegnetusch eller med blyant af passende hårdhed. Alternativt kan anvendes filtpen. Med det forbehold, at langtidsholdbarheden ikke er kendt, kan – afhængig af den ønskede stregtykkelse – anbefales Lumacolor 318 Permanent F®, 317 M eller 314 B af mærket Staedtler.
- Oplysninger om indhold kan også fremgå af en håndskrevet eller trykt/laserprintet etiket, der fastbindes eller fastklæbes til emballagen. Der bør ikke anvendes selvklæbende etiketter. Med tiden vil klæbestoffet ændre karakter, og etiketten kan risikere at falde af. I stedet kan man anvende etiketter af træfrit papir, der klæbes på med en vandopløselig ethylvinylacetat dispersionslim, f.eks. Evacon-R®. Alternativt, og mere bekvemt, kan anvendes syrefrit gummieret papir af mærket Davacron®, der forhandles af Museumstjenesten. Der kan både skrives, printes, fotokopieres og trykkes på dette papir.

Litteratur

RASMUSSEN, Michael Højlund. *Pas på papiret: Praktisk vejledning om bevaringsforhold samt bevaring af bøger og papir*. Vejle: SLA, 2004.

SPs förteckning över certifierad skrivmaterial 2005, SP-INFO 2005:01. Borås: Sveriges Provnings- och Forskningsinstitut, Borås, 2005-03-14.

<http://www.sp.se>

THAMDRUP, Lizzi. *Vejledning i mærkning af museumsgenstande*. Konserveringscentret i Ribe, Ringkjøbing og Sønderjyllands amter, 1997.